

JAVNA DOBRA – PROSTORI GRAĐANA

Izveštaj sa studijske posjete – Zagreb i Split

Putovanje u Zagreb i Split organizovano je u okviru projekta City Spaces - Spaces for Citizens 4-6.11.2016. Tokom boravka u Zagrebu i Splitu, sedam NVO predstavnika/ca iz Srbije i Crne Gore (Ministarstvo prostora Beograd, Asocijacija Nezavisna kulturna scena Srbije - NKSS, Urban Nova Herceg Novi, OKC Herceg Novi, Mediteraneo Budva i Tesseract Tivat) su upoznali sa dobrim primjerima i praksama upravljanja i korišćenja prostora u opštinskom/državnom vlasništvu od strane NVO-a iz Hrvatske. U nastavku pročitajte izvještaj sa studijskog putovanja.

U okviru projekta **City Spaces-Spaces for Citizen** prvog vikenda u novembru predstavnici/ce iz Srbije i Crne Gore su tokom boravka u Zagrebu i Splitu upoznati sa dobrim primjerima prakse korišćenja prostora od strane inicijativa i organizacija civilnog društva iz Hrvatske. Takođe smo vidjeli kako se umrežava i na koji način se stvara i vodi jaka nezavisna scena u zemlji koja spada u Ex YU države sa svim nasleđem koje ovaj prefix nosi.

Neki od primjera koji smo vidjeli su: **Zaklada „Kultura nova“**, **Klub MAMA**, **Operacija grad**, **Pogon i Dom mladih u Splitu** a sreli smo se sa aktivistima, entuzijastima i autoritetima od znanja i riječi kao što su **Teodor Celakoski**, **Dea Vidović**, **Emina Višnjić**, **Janja Sesar**, **Miranda Veljačić** i **Blanka Čop**.

No, da krenemo redosledom događanja. **Kancelarija Zaklade „Kultura nova“** se nalazi u samom centru grada. Posle malo zavijenih stepenica i tajnovitih prolaza dočeka vas krajnje prijatan prostor-dugački sto, projektor i Dea.

Foto: Luka Knezevic - Strika

Prije preuzimanja funkcije v.d. upraviteljice, a potom i prve upraviteljice Zaklade "Kultura nova" radila je kao urednica i novinarka te voditeljka brojnih kulturnih projekata uglavnom u organizacijama civilnog društva na području savremene kulture i umjetnosti. **Dea Vidović** nam je prezentovala i ispričala u detalje proces i korake osnivanja Kultura nove. Donošenjem **Zakona o Kulturnim vijećima 2001.** godine pri Ministarstvu kulture osnovano je **Vijeće za medijsku kulturu (od 2004. godine Vijeće za nove medijske kulture, a danas Vijeće za inovativne umjetničke i kulturne prakse)**. Osnivanjem Vijeća započelo je značajnije finansiranje programa civilnog sektora u kulturi što je osiguralo organizacijama civilnog sektora sredstva za svoj programski rad i aktivnosti, a samim tim mijenja se odnos prema nezavisnoj sceni te se umnogome doprinijelo osvješćivanju vlasti. Kako je čitava tadašnja scena organizacija nezavisne kulture bila razjedinjena, bez stalnih sredstava i prostora za rad stvara se potreba za osnivanje institucije koja će zadovoljiti narastajuće zahtjeve te scene. Posredstvom Vijeća za nove medijske kulture ideja osnivanja institucije predstavljena je **Ministarstvu kulture 2004.** godine koje je, nakon što je detaljno razmotrilo inicijativu, osnovalo radnu grupu za izradu Nacrta prijedloga **Zakona o Zakladi "Kultura nova"**.

Naravno, višegodišnje javno zagovaranje i pitisci od strane scene su bili jedna nužna neminovnost bez koje se na kraju ne bi izrodila Zaklada „Kultura nova“ čije je osnivanje izglasano u hrvatskom **Saboru tek 2011. godine**. Danas Zaklada „Kultura nova“ pomaže organizacijama civilnog sektora kroz razvojnu podršku organizacijama, osmišljavanje i priprema novih projekata i razvoj saradničkih platformi u Republici Hrvatskoj.

Puni novih informacija krećemo u dalji obilazak uspješnih primjera sa hrvatske scene. Nastavljamo u prostoru **kluba MAMA**-multimedijalno prostranstvo, ukusnog dizajna, udobne unutrašnjosti i prijatnog okruženja. Kao pionir u čitavoj priči ovaj prostor vam trenutno odaje čitavu sliku petnaestogodišnje borbe -hrabro, ciljano, primamljivo i izazivajuće. Ovdje je svaki upad besplatan, a svaka posjeta korisna. Sa višegodišnjim skupom najraznovrsnijih dešavanja a sve kroz organizaciju **Multimedijalni institut (MI2)** koja djeluje na poljima kulture, umjetnosti, tehnologije i aktivizma. U početku 2000.-ih, MI2 je imao značajnu ulogu u iniciranju mreže [Clubture](#) te brojnih drugih inicijativa koje se bave pitanjima kulturne politike. U drugom djelu 2000.-ih, MI2 je bio dio procesa koji je doveo do **kampanje i inicijative [Pravo na grad](#)** koju i dalje podržava.

Ovdje moramo spomenuti i **Savez organizacija Klubtura/mreža Clubture koja je osnovana 2002.** godine sa sjedištem u Zagrebu. To je jedna od prvih inkluzivnih i participativnih mreža organizacija koja je radila i radi na osnaživanju nezavisne kulturne scene u Hrvatskoj, a u čije je osnivanje od samog početka bila i organizacija MI2. Glavne aktivnosti mreže usmjerene su na programsko povezivanje, podizanje javne vidljivosti te jačanje uticaja na promjenu institucionalnog okvira u kojem djeluje.

U MAMI nas dočekuje iskusna i nadasve nadahnujuća **Emina Višnjić**. Uskoro **direktorica projekta Rijeka-Evropska prestonica kulture** za samo par minuta slušanja vas uvuče u čitavi kontekst ideje zbog koje smo došli u Zagreb-intenzivna veza između lokalne vlasti i nezavisne scene, a sve kroz prizmu neiskorištenih prostora. Kroz prezentaciju pod nazivom „**Društveno-kulturni centri i civilno-javno partnerstvo**“ upoznati smo sa novim modelom upravljanja-participativno upravljanje kroz partnerstvo između javnih

vlasti i civilnih organizacija. Model koji je prava reforma na polju nezavisne scene, ali i u geografskom smislu na prostoru Balkana. **Pogon-Zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade** je javna neprofitna ustanova u kulturi utemeljena na novom modelu civilno-javnog partnerstva, a koju su **krajem 2008.** zajednički osnovali i kojom zajedno **upravljaju** [Savez udruga Operacija Grad](#) i [Grad Zagreb](#). Temeljna funkcija Pogona je da daje na korištenje prostore kojima upravlja za programe organizacija kulture i mladih grada Zagreba, i to bez nadoknade. Pogon funkcionira kao otvorena platforma. U Pogonu se godišnje organizuje preko 100 različitih javnih događanja iz svih disciplina savremene kulture i umjetnosti (**izložbe, pozorišne i plesne predstave, predstave novog cirkusa, koncerti, predavanja, javne tribine i drugo**) te preko 150 radionica i seminara. Uz to Pogon se redovno koristi i za produkciju, probe, umjetničke rezidencije, sastanke i slično. U Pogonu nastupaju brojna poznata imena domaće i međunarodne scene, ali priliku dobijaju i mnogi mladi umjetnici.

Foto: Luka Knezevic - Strika

Emina, jaka ličnost sa obiljem činjenica koje vas iskušavaju da uzmete neki diktafon i sve to snimate jer je nemjerljivo njeno iskustvo i znanje. Kao dugi niz godina direktorica ustanove "Pogon" uvodi nas u same početke svega-napuštena fabrika Jedinstvo kraj savskog nasipa, odlučnost grupe mladih ljudi da tu adaptiraju prostor za rad i stvaranje te višegodišnja javna borba doveli su do ostvarivanja zajedničkog cilja-svog prostora, iako, za sada, samo djelomično sređenog. „**Pogon**“ je **hibridni centar** iliti **kulturno društveni centar** koji daje besplatno prostor, opremu, pokrivaju troškove dažbina za sve one organizacije koje se bave suvremenom kulturom, mladima i društveno korisnim djelovanje uz stalno naglašavanje user friendly i idiot proof pristupa. Pored toga imamo i priču o **Močvari-klubu koji se nalazi u sklopu**

bivše fabrike Jedinstvo, odmah pored Pogona. Klub je to koji je svojim djelovanjem doboko obilježio zadnjih skoro 20 godina zagrebačke alternativne klubske scene. .

Iako smo sa Eminom mogli razgovarati sigurno još jedan dan bez pauze, nastavljamo posjetu sa **Janjom Sesar**. Ona nam je predstavila najnovije nastojanja iste ekipe ljudi kroz **Savez udruga Operacija Grad**. Uključivanje i povezivanje novih ljudi, inicijativa i organizacija inovativnim idejama koje imaju za pozadinu isti cilj-stvaranje prostora zajedničkog i solidarnog društvenog djelovanja. **Platforma Operacija grad:Upgrade**, u čijem radu sudjeluje i Pogon, je organizovala konferenciju „**Otvoreni grad – prema Interkulturnom društvenom centru**“. Kroz trodnevni program predavanja, diskusija, kulturnog programa i radionica, konferencija je bila usmjerena zagovaranju modela društveno-kulturnih centara, a održana je u Staroj vojnoj bolnici u Zagrebu. Konferencija je okupila veliki broj učesnika, šarenilo dobi, interesovanja, vokacija i samo je jedna mala aktivnost u polju svega onoga što hrvatska scena organizuje. Operacija Grad je nešto što treba iznova da utiče na gradske vlasti ne bi li se osiguralo primjerene prostorne resurse za Interkulturni društveni centar te što iznova kroz inovativnost donosi veliku dozu optimizma i novih ideja za grad Zagreb kao i čitavu Hrvatsku.

Savez udruga Operacija Grad (bivši Savez za centar za nezavisnu kulturu i mlade – SZC) je osnovan 2006. godine s ciljem posticanja razvoja nezavisne kulture i djelovanja mladih, a što se ostvaruje kroz organizovanje kulturnih programa i manifestacija, javnih rasprava, edukacijskih i istraživačkih programa. Kroz svoje aktivnosti Savez okuplja organizacije i pojedince (umjetnike, kulturne stvaraoce, mlade aktiviste, stručnjake i sl.). Aktivnosti Saveza do 2009. godine prvenstveno su bile usmjerene uspostavljanju **POGONA – Zagrebačkog centra za nezavisnu kulturu i mlade** u Zagrebu kao ustanove mješovitog tipa (civilno-javno partnerstvo) kroz inovativni model programiranja i upravljanja. **Ukupno, savez danas ima 32 članice.**

Kasnije, tog dana smo imali priliku da se uvjerimo na licu mjesta u čitavu priču o Pogonu - kada smo otišli tamo dočekala nas je velika dvorana bivše fabrike **Jedinstvo na Savskom nasipu**. Dvorana je pogodna za različite oblike događanja, i može primiti najviše 1200 ljudi. Dvorana ima tamno crveni pod i crne zidove visine kao do neba. Sami prilaz zgradi je filmski, čak malo zastrašujući, ali je prostor fascinantno-svi industrijski detalji (kao što je čerak težine minimum par tona) su prebojani, iskorišćeni kao umjetničko djelo ili instalacije, a na svakom ćošetu te ogromne hale je neka radionica. Čitava scena se dopunjuje ogromnim crnim dugačkim zavjesama koje odvajaju prostor u manje prostorije. Akustika čitave sale je savršena, a ima i osnovnu zvučnu izolaciju, ali nedovoljnu da bi spriječila probijanje zvuka van dvorane. Ima svu potrebnu opremu za scenske nastupe čak i salu za vježbanje i ples.

Sledeći dan priča se nastavlja sa glavnim domaćinom posjete **Teo-Teodorom Celakoskim**. Opisati Tea je kao da opisujete jednu knjigu, onako debelu od slova i slika, enciklopediskog izdanja. Teo nam je činjenično odgovarao na naša mnogobrojna pitanja i dodavao još po dataka na sve ovo što smo vidjeli u Zagrebu. Na koje načine se dešavalo umrežavanje scene, borba za prostore i institucije kao i šta tačno da uradimo u našim zemljama-na koji način da se udružujemo i koristimo javne prostore. Potom smo morali kretati na našu sledeću destinaciju-**Split.Najveći grad u Dalmaciji koji ima oko 200 000 stanovnika** i taj već naširoko poznati **Dom mladih**-zgrada sa oko 10 000m2 koji nikada nije završena. U ulozi vodiča ovaj

put je **Miranda Veljačić**-arhitektica iz Zagreba, koja s obitelji živi u Splitu, koja je ove godine bila dio tima koji je Hrvatsku predstavljao **na Venecijanskom bijenalu**. Sa Mirandom smo obišli skoro čitav pompezni, socijalističkog tipa gradnje objekat današnjeg Doma mladih. Davne **1974.** godine, uoči **Mediterskih igara u Splitu 1979.** je počela gradnja objekta koji se još se vodi kao nezavršen i nedovršen, ali priveden namjeni.

Foto: Luka Knezevic - Strika

Izgradnjom se već na početku stalo i čitavih petnaest godina prostor je zjapio prazan. **1994. godine** Dom su zauzeli umjetnici s alternativne scene, no istjerani su nakon nekoliko dana, da bi **Grad Split 1996. godine osnovao Kulturno središte mladih Split** kojem daje zgradu na upravljanje do 2004.godine, kada upravljanje preuzima **Multimedijalni kulturni centar Split**, koji je upravitelj zgrade i danas.

Obzirom da je bilo nemoguće naći pare za čitav prostor par organizacija počinje sa adaptacijom djela prostora. Danas ima oko **13 izdvojenih jedinica** koje funkcionišu po principu-za opšte dobro. **Sala za ples, klub „Kocka“, sala za balet, radio KLFM.ORG, kino klub, multimedijana sala, vještačka stijena i na kraju pozorište iliti scena sa visinom tavanice od 24 metra, galerija „Praktika“, izložbeni salon...**Još 2007. godine osmišljeno je arhitektonsko rješenje za ovaj objekat, ali se do danas nije našlo dovoljno para za njeno završavanje i privođenje namjeni cjelokupne zgrade.

Miranda nam je takođe pričala o radu koji je predstavljao Hrvatsku na venecijanskom bijenalu pod naslovom **„We need it-We do it“** koji aktualizuje rekonstrukciju tri građevine - Pogona Jedinstvo u Zagrebu, H-zgrade kompleksa **Rikard Benčić** kao budućeg doma **Muzeja moderne i suvremene**

umjetnosti u Rijeci i Doma mladih u Splitu. Rad je inače osmislio tim koji su činili Dinko Peračić, Miranda Veljačić, Slaven Tolj i Emina Višnić.

Foto: Luka Knezevic - Strika

Da svedemo čitavu posjetu-djelovanje organizacija koje pripadaju području nezavisne kulturne scene u Hrvatskoj danas se ne svodi samo na stremljenjem ka prioritete kulturne politike već i na djelovanje unutar šireg konteksta-da se stabilizuje pozicija nezavisne scene kulture unutar društva. Mi ostali možemo samo da sledimo i pokušavamo da njihov model uticaja i širenja pokušamo da adaptiramo i implementiramo u našim, u svaku ruku, manje osvještenim društvima.

Studijski put su zajedno organizovali **Operacija GRAD iz Zagreba, Ministarstvo prostora iz Beograda i Expeditio iz Kotora**. Projekat City Spaces - Spaces for Citizensse realizira kroz regionalnu platformu za kulturu **KOOPERATIVA**.

Nataša Dendić

Ispred NVU URBAN NOVA i Omladinskog Kulturnog Centra Herceg Novi

22 novembar 2016

Foto: Nataša Dendić, Vedran Krnić

Foto: Nataša Dendić, Vedran Krnić

Foto: Nataša Dendić, Vedran Krnić

Foto: Nataša Dendić, Vedran Krnić

Foto: Luka Knezevic - Strika

Foto: Luka Knezevic - Strika

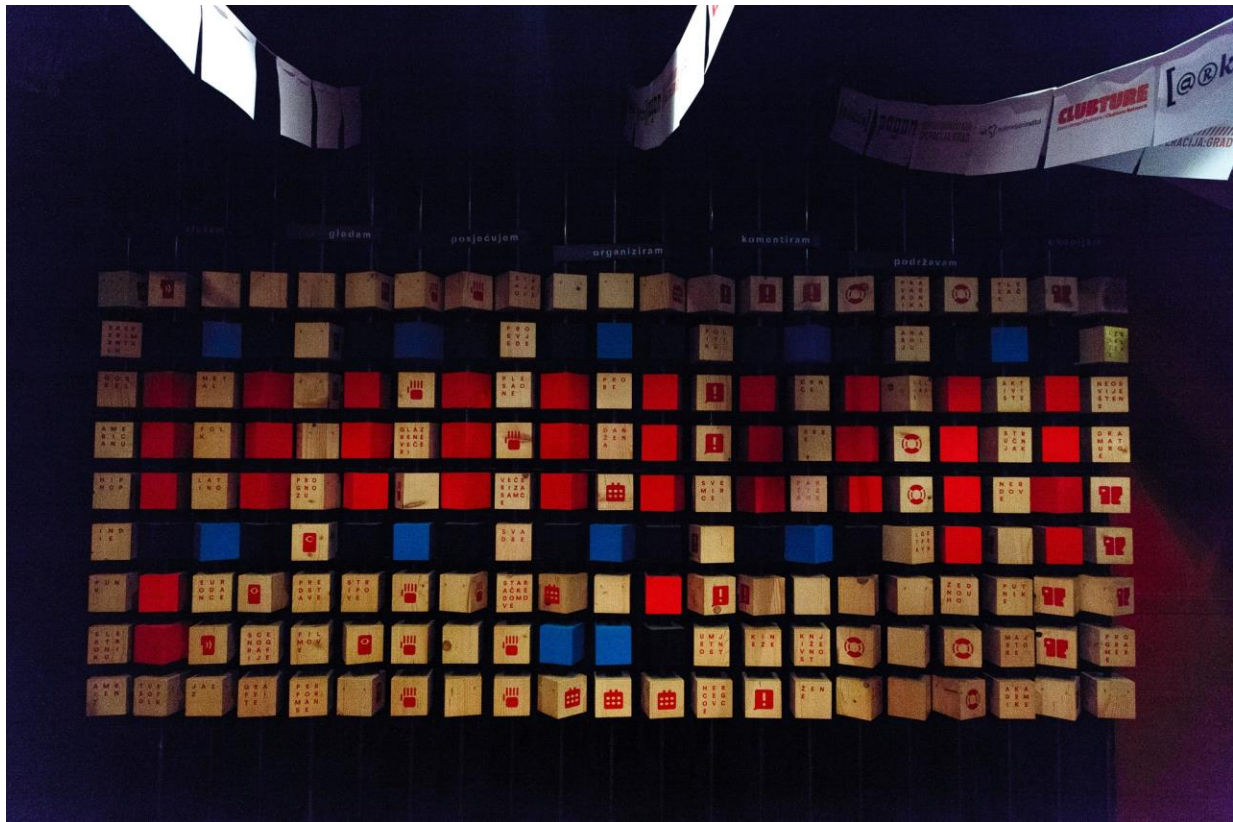

Foto: Luka Knezevic - Strika

Foto: Luka Knezevic - Strika